

Isidor Macabich (1915-1931): la militància religiosa, social i política

Segona part: política, sindicalisme i poesia

per Isidor Marí Mayans

En l'article anterior havíem vist com es definia la mentalitat d'Isidor Macabich en termes històrics, lingüístics i culturals, al llarg dels darrers anys de la segona dècada del segle XX. En aquest text veurem com comença a prendre partit públicament en els debats polítics i els moviments socials que agiten la transició als anys vint, i tractarem del primer recull de poemes seu en forma de llibre.

La bel·ligerància ideològica i social

Com bona part de l'església catòlica del seu temps, Isidor Macabich va ser –com ja hem comentat anteriorment– un sacerdot militant en les controvèrsies contemporànies, a vegades amb contundència, però sense arribar a igualar el to inflammat d'alguns articles d'Antoni M. Alcover.

Ell mateix reconeixera aquesta predisposició bel·ligerant, i en certa manera en farà gala, quan recollirà una part dels articles periodístics que havia publicat al llarg de 25 anys amb el títol *Del combate*. En mis bodas de plata con la prensa. 1901-1926.¹ Ho justifica en una breu introducció, invocant “*un impulso de religión y de justicia*”, però bastants d'aquells articles polèmics coincidien clarament amb l'estratègia dels sectors socials i polítics que volien frenar l'ascens del sindicalisme obrer i dels partits d'esqueres.

El fet que hagués publicat molts d'aquells textos combatius amb el

Resum

Prosseguint amb la biografia d'Isidor Macabich, iniciada en articles precedents, en aquest cas es tracten les seues activitats en el camp de la política i el sindicalisme, en el marc de les controvèrsies dels anys previs a la Segona República. Macabich s'oposa a l'expansió del socialisme i promou la implantació a Eivissa del sindicalisme agrari promogut a tot l'Estat per la *Confederación Nacional Católico-Agraria* i més endavant, en arribar la República, també la creació del Partit Social Agrari (1931). Durant aquests anys desplega també una gran activitat per tal de dignificar la celebració de les festes de la terra –aniversari de la conquesta catalana– que culminaran en el VII Centenari de 1935. És també al final d'aquest període quan aplega en un llibre una selecció dels seus poemes.

Mots clau: història política, sindicalisme, autonomia, commemoracions, poesia.

Abstract

In this new article on the biography of Isidor Macabich, initiated in previous issues, we deal with his activities in the field of politics and trade unionism, in the framework of the controversies of the years before the Second Republic. Macabich opposed the expansion of socialism and promoted the establishment in Ibiza of agrarian trade unionism that the National Catholic-Agrarian Confederation was expanding throughout the state, and later on, when the Republic arrived, he also promoted the creation of the Agrarian Social Party (1931). Along these years he also carried out a great deal of activity in order to dignify the celebration of the *festes de la terra* (festivities of the land) –the anniversary of the Catalan conquest– which will culminate in the VII Centenary of 1935. It is also at the end of this period that he gathered in a book a first selection of his poems.

Keywords: political history, trade unionism, autonomy, commemorations, poetry.

pseudònim J. Nicolás² ja és una mostra de la seua voluntat de mantenir una certa distància entre aquests escrits i els que tenien una intenció més purament religiosa, acadèmica o literària. Això li permetia atacar amb una certa acritud els que considerava enemics de la religió, de l'ordre o de la pàtria (fos aquesta Eivissa o Espanya), com va

ser el cas d'alguns escriptors propers al republicanisme esquerrà: Blasco Ibáñez, que ja havia rebut dures crítiques seues per la descripció que feia dels costums eivissencs a la novel·la *Los muertos mandan*,³ serà fustigat –com veurem més endavant– per la seua posició ideològica, i també Azorín va rebre una forta reconvenció, per antipatriota,

1. Palma: Imprenta de Francisco Soler, 1928.

2. El pseudònim responia al segon i el tercer dels seus noms de bateig: Isidoro, Juan, Nicolás.

3. Aquest és un episodi ben conegut, perquè Macabich recull aquells articles de 1908 a l'inici del volum de *Costumbrismo* de la seua obra completa.

quan va parlar en un article d'ABC de l'idealisme dels Estats Units en la seua política exterior.⁴ La humiliació espanyola a la guerra de Cuba era massa viva encara en la memòria de Macabich.

Ara bé, la mostra més clara, segurament, de la doble finalitat religiosa i política d'aquells articles, és la llarga sèrie –15 capítols extensos!– titulada *¿Qué me dice usted del socialismo?* que van aparèixer al *Diario de Ibiza* signats per J. Nicolás entre el 7 de gener i el 10 d'abril de 1919, encara que Macabich no els va recollir a *Del combate*. Partint d'una suposada discussió entre dos amics –don Froilán, de simpaties socialistes, i don Hilarión, que s'hi oposava amb energia–, l'autor hi intervé com a àrbitre equànim i documentat, per tal de situar les coses en el punt just.

Des del primer moment, socialisme i bolxevisme hi apareixen estretament lligats. La qüestió no era cap obsessió merament local: l'avanç de la revolució soviètica i la creixent agitació obrera havien convertit l'amenaça dels bolxevics en una preocupació molt estesa aleshores a tota Espanya, de la qual hi ha reflexos molt visibles al mateix *Diario de Ibiza*.⁵

No podem comentar amb detall el contingut d'aquells extensos articles –que algun dia seria interessant analitzar–, però les referències abundants que s'hi fan, no sols a Marx, Engels o Rosa Luxemburg, sinó a molts altres ideòlegs poc coneguts –socialistes o no–, fan pensar que Macabich seguia en les seues explicacions alguna selecció prèvia d'arguments difosos per l'Església, a fi de demostrar la incompatibilitat entre el catolicisme i el socialisme, el qual s'havia de con-



Portada del llibre *Del Combate*, d'Isidor Macabich, publicat el 1928.

siderar antireligiós en essència, per més que alguns parlassin dels primers cristians com a exemple pràctic de comunisme.

Tanmateix, encara que molts dels arguments antisocialistes són tendenciosos i forçats, la conclusió del darrer article vol ser benpensant i ponderada:

Evítense los abusos del capitalismo, con una legislación adecuada que dé al Estado un prudente intervencionismo, en defensa de la justicia y de la equidad, y a la clase obrera una participación justa en la marcha de la producción y del trabajo. Transfórmese en

nòmica i social, i s'agita l'amenaça d'una revolució bolxevic a Espanya. L'endemà, encara, un altre article titulat *El bolchevismo en España* insisteix en la tremenda amenaça de la revolució obrera que s'està gestant i que amenaça els fonaments de l'Estat, la propietat privada i l'Església, i reclama al govern que actuï amb mà dura contra els agitadors.

4. Ens referim a l'article de J. Nicolás *Cosas de Azorín. Al margen de un artículo* (*Diario de Ibiza*, 19 de novembre de 1918).

5. El mateix 9 de gener, coincidint amb els primers articles de J. Nicolás contra el socialisme, el *Diario de Ibiza* publica en primera plana una crònica de la crisi política espanyola, titulada *Los precursores del bolchevismo*, on es parla de la ineptitud dels governants per resoldre la *cuestión catalana*, el problema del Marroc i la crisi eco-



Isidor Macabich i els estudiants del Centre d'Acció Social.

buena hora, el régimen actual de propiedad, que no hemos de suponer en manera alguna inalterable. Y amemos y defendamos los justos derechos del proletariado, y luchemos con noble empeño [...] por una justa e inaplazable renovación social. Pero para todo esto maldita la falta que hace el socialismo, como no sea para expoliar con sus represalias a los que, por necedad o egoísmo, sólo ante la inminencia de una revolución desoladora saben decidirse por una justa evolución.

L'autonomia i la qüestió social agrària

L'efervescència política i social d'aquells anys és innegable: a part del temor d'una revolució social de signe bolxevic, hi ha debats molt vius entorn de l'autonomia –també a les Balears– i entorn dels problemes agraris, i tots dos es fan presents a Eivissa mateix. Val la pena que ens hi entrem un mica, perquè són el preludi de qüestions que reapareixeran més endavant, i en les quals intervé directament Isidor Macabich.

El 16 de gener, per exemple, el *Diario de Ibiza* es fa ressò d'uns articles sobre l'autonomia de les Balears apareguts al diari *La Almudaina* de Palma, on es defensava la necessitat d'un consens interinsular:

Hay que ir a la obtención de la libertad regional con el corazón en la mano, mirando tanto nuestra conveniencia como la de menores e ibicencos. [...] no puede estar más claro, más diáfano, nuestro pensamiento respecto a supeditaciones: nada de ellas; cada isla se gobierna y se administra sin ingerencia de las otras.

La tesi –que recorda el que havia dit Alcover en la conferència que comentàvem a l'article anterior– era que cada illa s'havia de governar amb un consell propi i mancomunar-se voluntàriament per als serveis comuns, i així podria néixer un sentiment nou de solidaritat interinsular. El *Diario de Ibiza* declara la seua coincidència amb aquest plantejament.

Per contra, uns dies després (el 27 de gener) s'hi reproduïa un article de *La Voz de Menorca* –titulat *¡Ibiza y Menorca, alerta!*– que advertia de la voluntat del caciquisme mallorquí d'assimilar forçosament les illes menors a una autonomia de marc provincial. Per si fos poc, l'endemà, 28 de gener, el *Diario* comentava un article de *La Correspondencia Militar* de Madrid, radicalment contrari a cap autonomia, titulat *En defensa de la dignidad de España*, en què respecte a les aspiracions autonòmiques de Catalu-

nya es parlava de “los malos españoles nacidos en Cataluña”, de “ese hombre repugnante, indigno y repulsivo, que se llama Puig y Cadafalch” i es llançava una clara amenaça: “sepan que hay en la patria española millares de hombres que han jurado defenderla hasta el morir, siendo imposible que en Barcelona ni en parte alguna se la siga ofendiendo.”⁶

Ben aviat (el 29 de gener) s'afegirà al debat autonòmic la firma d'Álvaro del Vedral,⁷ que en una sèrie de 4 articles (el darrer apareixerà el 8 de febrer) rebutja l'autonomia conjunta amb Mallorca i fa una crida a la societat eivissenca perquè es mobilitzi entorn de l'ajuntament i elabori un projecte autonòmic propi, com diu que feien aleshores totes les regions d'Espanya. Ara o mai!, diu en un dels seus articles; i en un altre critica el patrioterisme es-

6. Els articles que comentam apareixien en el punt més crític de la pugna per l'autonomia. Recordem que des de 1917 les *Juntas Militares de Defensa* van actuar com a poder factic fins al colp d'estat de Primo de Rivera. Havien fet dimitir el govern liberal, i el nou govern conservador havia tancat les Corts. La reivindicació d'autonomia de l'Assemblea de Parlamentaris de Barcelona (19 de juliol de 1917) va coincidir amb la demanda –i fins i tot amb una certa expectativa– de la convocatòria d'eleccions constituents. Al final de la Guerra Europea, la Mancomunitat de Catalunya, presidida per Puig i Cadafalch, invocava els principis d'autodeterminació del president Wilson, que s'aplicaven aleshores en la reorganització dels estats europeus. Els representants de Catalunya van enviar al govern i a les Corts el novembre de 1918 unes bases per a l'autonomia, que van ser rebutjades (va ser llavors que Alcalá Zamora li digué a Cambó: “No se puede ser a la vez Bolívar de Cataluña y Bismarck de España”) i que van desencadenar una dura campanya anticatalana. El 28 de gener de 1919 els representants catalans van dur a les Corts un projecte d'Estatut que va ser definitivament rebutjat entre acusacions de sedició (ja en aquell temps). Vegeu Molas Batllori, Isidre. «El Projecte d'Estatut d'Autonomia de Catalunya del 1919». *Recerques: història, economia, cultura*, 1983, núm. 14, p. 69-79.

7. Bartomeu de Roselló no aclareix a qui respon, però Macabich, a l'article LXXIII de la sèrie *Nuestra Prensa* (*Diario de Ibiza* del 17 d'abril de 1964) l'atribueix a Enrique A. Fajarnés –és a dir, Enric Fajarnés Ramon. Ho confirma una llarga entrevista factícia amb Macabich quan ja era mort, sobre la història del diari, en el núm. del 27 de juliol de 1975.

panyol, incapaç de veure que la identificació amb la terra natal i amb l'Estat poden ser compatibles. Però el fracàs de l'autonomisme promogut per Catalunya i la creixent agitació social van frustrar cap nova iniciativa d'autonomia política, fins a l'adveniment de la Segona República.⁸

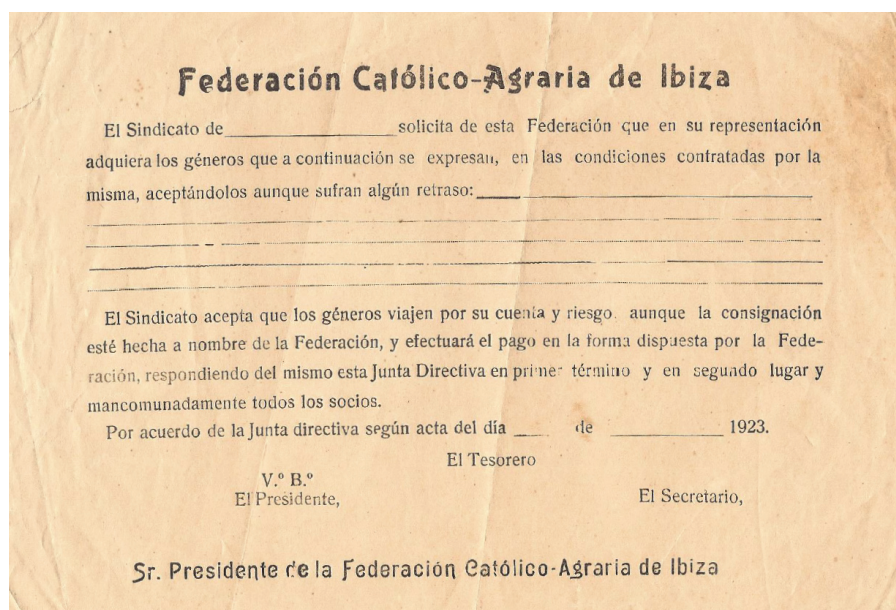
La conflictivitat social va arribar també a les Balears. A Mallorca hi hagué vagues, manifestacions i algun mort, fets que van determinar fins i tot la declaració de l'estat de guerra durant la darrera setmana de febrer de 1919. A Eivissa sembla que no hi hagué violència, però les protestes dels pagesos es van fer sentir amb duresa: per exemple, el president de la Societat d'Agricultors, Pere Palau, publica el 10 de març al *Diario de Ibiza* una indignada proclama davant de la impossibilitat d'exportar els excedents de la collita de patata, que s'havien de donar als porcs, un fet que provocarà la destitució del president de la Junta de Subsistències, a fi de calmar els ànims.

La Federació Catòlico-Agrària de Sindicats

Davant del context que acabam de descriure, no és estrany que Macabich promogués a Eivissa la implantació del sindicalisme catòlic, i especialment en el món agrari, que en aquell temps era predominant en l'economia de l'illa. L'Església espanyola havia impulsat la creació de la *Confederación Nacional Católico-Agraria* (1917) com a patronal agrícola, i diversos bisbes havien fet pastorals, a vegades conjunts, no sols en defensa del model social catòlic, sinó també de la família i l'educació cristianes i del respecte de les autoritats nacionals. És el model de nacional-catolicisme, que Josefina Cuesta-Bustillo (1984) descriu d'aquesta manera:

Se presenta el factor religioso como clave total en el análisis de la sociedad y las bases del programa

8. Un tímido intent d'autonomia administrativa durant la dictadura de Primo de Rivera, que després comentarem, tampoc va arribar a port.



Un imprès de la *Federación Católico-Agraria de Ibiza*.

son, en consecuencia, la defensa de un modelo de sociedad católica. Los pilares de esa sociedad católica, atacada y que se intenta mantener, son explicitados con profusión: la defensa de la sociedad tiene su principal baluarte en la defensa de la autoridad; también la familia y la propiedad constituyen dos fundamentos de sociedad tradicional que es preciso mantener. Junto a estos temas de larga y conocida presencia en la doctrina episcopal uno nuevo ha introducido la crisis: «la defensa de la patria», o del sistema político y social establecido, fruto de ese planteamiento radical de defensa y de la relación integrada de Religión-Estado, que se identifica con la forma de régimen, y con un único concepto de patria: «se halla en peligro la Patria» en contraposición a otras propuestas defendidas en esa época por las distintas corrientes del movimiento obrero: socialistas y anarquistas.

Efectivament, l'anticlericalisme dels partits i sindicats d'esquerres accentuarà la radicalització contrària de l'Església. A part de modernitzar la producció i gestionar crèdits, una finalitat principal del sindicalisme catòlic agrari era impedir que els sindicats de classe s'estenguessin al camp. En terres catalanes, el moviment havia començat el mateix 1917 a Tortosa,

a iniciativa del clergue Àngel Querol, i la xarxa de relacions agràries d'Eivissa amb Catalunya i les Balears ja s'havia fet visible el 1912 amb la celebració a la nostra illa del Congrés de la Federació Agrícola Catalana-Balear, de la qual formaven part la Cambra Agrícola i la Societat d'Agricultors eivissencs, que mantenien relacions estretes amb Macabich i el seu Centre d'Acció Social, on s'allotjava des del 1910 el *Sindicato Juventud Obrera*.⁹

El mateix Macabich explicarà més endavant els inicis de la Federació Catòlico-Agrària d'Eivissa en una sèrie d'articles al *Diario de Ibiza*.¹⁰ Una carta del jove capellà català Pedro Dausá del 23 de maig de 1919, en resposta a la de Macabich del dia 10, li anuncia que el 20 de juny arribaran a Eivissa el Sr. Font i Fargas i probablement el pare Tura, propagandistes que "vendrán dispuestos a dar conferencias y fundar sindicatos en todos los pueblos donde estas obras puedan

9. Vegeu l'article *De la tierra* d'Isidor Macabich, al *Diario de Ibiza* del 23 de novembre de 1963.

10. Són part de la sèrie *Nuestra Prensa*, en la qual resseguia aspectes de la història local. Concretament els núm. LXXVIII-LXXX, publicats entre el 29 d'abril i el 2 de maig de 1964.



Carles Roman.

tener vida, y a organizar la Federación.” També agraeix a Macabich els exemplars de *Nuestra Hoja* que li havia enviat: “Este periódico servirá a Vds. admirablemente para preparar dicha campaña de propaganda.”¹¹

Segons Macabich, al final van ser l'advocat Josep Font i Fargas des de Catalunya i el pare Luis Gomis des de València els propagandistes que van recórrer els pobles d'Eivissa el mes de juny de 1919, establint-hi nuclis sindicals locals, i van assistir a la constitució de la Federació Catòlico-Agrària, vinculada a la Confederació Nacional Catòlico-Agrària, el dia 28 d'aquell mes, en el Centre d'Acció Social.¹²

Macabich seria consiliari de la Federació des de la seua fundació fins a la guerra de 1936-39. Aviat els sindicats de la Federació es van fer presents a la majoria dels pobles

d'Eivissa i van desplegar una activitat considerable d'importació i exportació de productes agraris, al mateix temps que consolidaven la concepció social catòlica del sindicalisme. Aquesta vinculació entre el sindicalisme agrari i la religió era ben present en la lletra de l'himne de la Federació, que es cantava, segons explica Macabich, tant en les processons de les festes de Sant Isidre com en les assemblees que es feien al Centre d'Acció Social:

*Una és la terra que ems
[sustenta,
un és també el nostro treball;
una és la fe que ems il·lumina:
alcem bandera de germans.*

*Llauradors som, fills de la
[terra,
cristians serem fins a morir
Volem unió, pau i justícia,
seguint sa llei de Jesucrist.*

*Sapiem agermanar-mos,
alcem es nostros cors.
Treballem sempre es uns pels
[altres
i tendrem sempre a Déu per
[tots.*

*Com pi crescut dalt sa
[muntanya,
que desafia es temporal,
arrelin fort i alcin ses branques
es nostros jóvens sindicats.*

*Ells mos seran defensa,
ensenyança i gombol:
servint-mos d'ells serem més
[lliures,
guiant-mos d'ells serem més
[forts.¹³*

Aviat es farà visible la voluntat d'intervenció política dels sindicats agraris: davant de les eleccions municipals del 8 de febrer de 1920, quan Carles Roman, del partit liberal, s'ofereix a incorporar representants de les societats obreres a la seua candidatura, a fi d'afavorir la representativitat i la participació social,¹⁴ Isidor Macabich (amb el pseudònim J. Nicolás) s'afegeix a la

proposta,¹⁵ que vol fer extensiva a altres corporacions no necessàriament obreres.¹⁶

Amb l'adveniment de la República, la iniciativa política de Macabich es farà visible amb la creació del Partit Social Agrari (1931), en la qual va intervenir directament, com veurem.

Dignificar la celebració de la conquesta

Quan parlàvem, a l'article anterior, de les relacions entre Antoni M. Alcover i Isidor Macabich, havíem fet referència a l'interès que va suscitar en l'historiador eivissenc la celebració del VII Centenari de la Conquesta de Mallorca l'any 1929, en la qual va tenir un paper destacat Alcover. De fet, Alcover havia estat l'iniciador l'any 1904, quan era vicari capítular de Mallorca, de la recuperació de l'ús del català en el solemne Sermó de la Conquesta, que encara es fa el 31 de desembre a la seu de Palma.

Potser així es va concretar l'interès d'Isidor Macabich per donar el màxim relleu al VII Centenari, com a commemoració d'una conquesta que representava alhora la incorporació a la cristiandat i a la cultura catalana, però el cas és que, durant molts anys i molt abans del VII Centenari de 1935, Macabich ja havia insistit en la necessitat de dignificar la celebració. Val la pena deixar-ne constància, ja que, com veurem, les actuals Festes de la Terra responen, tant en el nom com en la forma, a les propostes que havia fet Isidor Macabich.

El *Resumen* del dia 8 d'agost de 1919, per exemple, ja dona compte

15. En un article publicat l'endemà al mateix diari.

16. La relació entre Macabich i Carles Roman, que eren parents, va ser de franca amistat. Per això Isidor Macabich va reaccionar amb indignació davant l'atemptat de què va ser objecte el líder liberal el dia 17 d'abril de 1923, en una campanya electoral molt polaritzada enfront del candidat de Joan March. Entre els escrits de repulsa que apareixen els dies següents, Macabich en va publicar un el 20 d'abril, titulat *Yo acuso*, en el qual abomina de les fòbies irracionals de la política i propugna consensos com els que hi havia hagut, segons ell, a l'Eivissa medieval.

11. Carta conservada a l'arxiu de correspondència de Macabich. Dausà procedeix de Banyoles, però li escriu des de Palma, on duia a terme intenses activitats de propaganda a les Balears. Al cap de poc, Macabich rep cartes, que també conservava, de Josep Font i Fargas i de Pere Tura, que s'havien desplaçat igualment de Catalunya a les Balears per les activitats de propaganda.

12. Sembla que prèviament també s'havia format un nucli sindical a la parròquia de Sant Cristòfol.

13. Lament no haver localitzat la música d'aquest himne, ni poder concretar si Macabich era l'autor de la lletra.

14. *Diario de Ibiza* del 27 de gener de 1920.

de “La fiesta conmemorativa de la Reconquista de Ibiza” i especifica que “el M. I. Canónigo D. Isidoro Macabich pronunció elocuente sermón pletórico de datos históricos referentes al Santo y a la Conquista de Ibiza por las huestes catalanoaragonesas el 8 de Agosto de 1235.”

Però els afanys d'Isidor Macabich no degueren trobar fàcilment la volguda correspondència per part de les institucions. L'any següent, 1920, tant el *Diario de Ibiza* com sobretot *El Resumen* es fan ressò de la profunda decepció per l'absència de l'alcalde i dels regidors de l'Ajuntament d'Eivissa en els actes. *El Resumen* titula la seua crònica *El pueblo que no rinde culto a sus tradiciones es un pueblo muerto*, i deplora la falta de públic en l'itinerari del ritual de la celebració, i especialment que no hi fos “como otras veces, la bandera de la ciudad, ni cerrando la comitiva figuraba representación alguna de nuestro **magnífico** Ayuntamiento, del cual puede decirse que **brilló por su ausencia**.”¹⁷

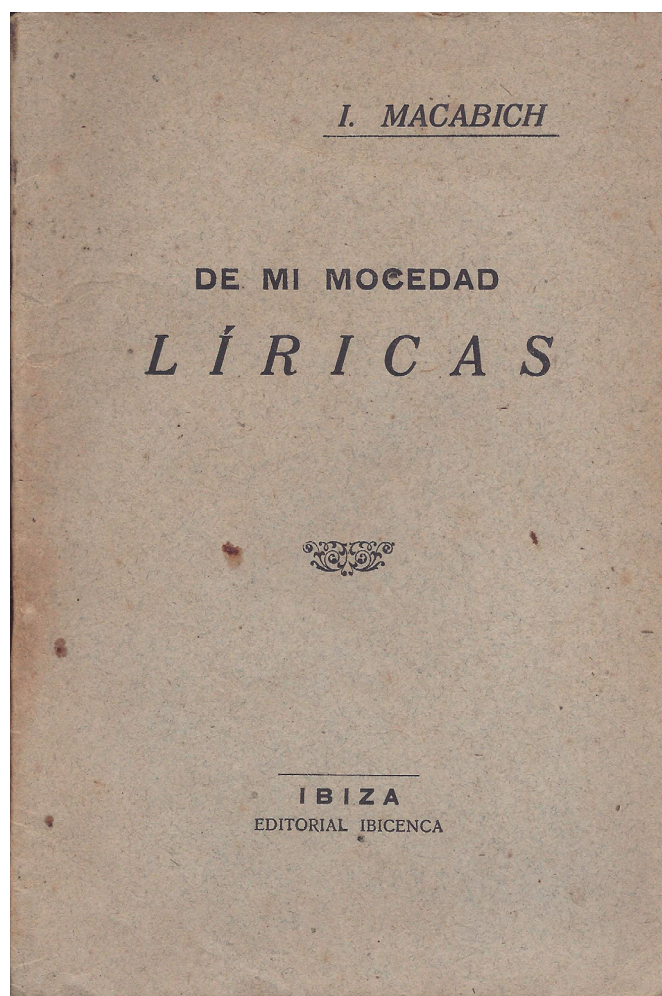
He trobat especialment indicatiu el que afegeix després:

subió a la Cátedra del Espíritu Santo el M. I. Canónigo don Isidoro Macabich, quien, en frases llenas de elocuencia y de erudición cantó un himno a los conquistadores de estas islas; ensalzó las glorias de San Ciriaco y deploró –como nosotros deploramos– que por apatía y por indiferencia, nuestro pueblo no conmemore debidamente tan fausto acontecimiento.

Claro –decía el orador sagrado– que ello se debe, sin duda, a la falta de cultura, a que nuestro pueblo no conoce la grandeza de la gloriosa epopeya; pero nosotros creemos que se debe también a que no exterioriza su amor a las tradiciones porque tal vez haya algunos que le hayan hecho creer que ello es cosa cursi, que huele a rancio.

Les absències de les autoritats no es van limitar únicament a aquest any. Per suscitar l'interès

A la dreta,
portada
del llibre
De mi mocedad.
Líricas,
publicat
a Eivissa,
el 1922.



per la celebració, Isidor Macabich va publicar el 10 de gener de 1923 al *Diario de Ibiza*, amb la firma J. Nicolás, un article titulat *La fiesta de la conquista*, en el qual elogiava l'esplendor que havia aconseguit a Palma la festa de la conquesta, i a Granada també la celebració del final de la Reconquesta, i ironitzava sobre “cierta ínsula... Barataria, donde a la fiesta cívico-religiosa con que se conmemora la conquista, no acude con harta frecuencia el Cabildo municipal, ni representación civil alguna, y a lo sumo asiste el Alcalde, solo o con un mísero acompañamiento.”

Per si això fos poc, va publicar amb la seua pròpia firma tres extensos articles al *Diario de Ibiza* els dies 15, 22 i 30 de juny, titulats *Las fiestas de la tierra*, en els quals argumentava la necessitat de situar en el màxim nivell d'esplendor les festivitats de Santa Maria (5 d'agost), Sant Salvador (6 d'agost) i Sant Ciriac (8 d'agost). I es pregun-

tava, al final del primer article: “Qué dicen a ello nuestras clases directoras, si es que la incultura de los unos, el empacho político de los otros y la crónica desidia de todos permiten atender a tales menudencias?”

En el segon d'aquells articles hi detallava amb entusiasme el programa que proposava per a les celebracions, dia per dia. No hi falten l'ofrena de flors de totes les paròquies ni la ballada pagesa del dia de Santa Maria; la festa dels pescadors i els mariners del dia de Sant Salvador; i el 8 d'agost, la commemoració de la conquesta, en la qual imagina fins i tot la intervenció de l'exèrcit. És una descripció vibrant del programa ideal, en la seua opinió. El tercer article, encara, reclamava la iniciativa de la primera autoritat civil per posar en pràctica la proposta.¹⁸

18. Macabich en parla amb altres detalls en un article de la sèrie *Nuestra Prensa*, el LXXXIX, al *Diario de Ibiza*.

17. Els destacats són de l'original.



Antoni Rubió.

Fins i tot el mateix 6 d'agost, quan ja havien començat les festes, un article de J. Nicolás¹⁹ manifestava una alegria considerable per la manera com havien començat... Però malgrat tant d'esforç, el 9 d'agost de 1923 el *Diario de Ibiza* torna a censurar que no haguessin assistit als actes, en què també va predicar Isidor Macabich, els ajuntaments de Sant Antoni, Santa Eulària, Sant Joan ni Formentera (només el de Sant Josep), ni tampoc tots els regidors de Vila –només l'alcalde i el secretari.

No he pogut evitar de recordar, llegint tot això, una de les anècdotes –més o menys fidels– que es contenen del canonge eivissenc, conegut per alguns rampells de geni. Fos en una d'aquestes ocasions o en alguna altra de semblant, es diu que en iniciar el seu sermó, després de saludar des de la trona de la catedral les reverendíssimes autoritats religioses, va començar a saludar les civils i, en veure que no hi eren, va exclamar –no gaire imperceptiblement– “Ni p... falta que fan!”.

Un primer recull poètic

A diferència del que havia fet en els primers anys de projecció pública, al llarg de tot aquest període que comentam són ben poques les ocasions en què Isidor Macabich

dona a conèixer algun poema a la premsa o tenim notícia que se n'ha fet lectura en algun acte. Tal vegada és per això que, quan decideix aplegar els seus poemes en una publicació, vol posar-hi com a títol *De mi mocedad. Líricas*.²⁰ Era l'any 1922, quan Macabich arribava a la quarantena, i certament la majoria dels poemes del recull són dels primers anys del segle XX.

A més, en les notes introductòries, titulades *A guisa de prólogo* i datades el desembre de 1922, l'autor afegeix a la distància cronològica un distanciament personal respecte a la importància que conceeix als seus versos:

De músico, poeta y loco todos tenemos un poco, reza el adagio; no es de extrañar, pues, lector, que yo también haya escrito versos...

Andanza fue, principalmente de mi mocedad, al despuntar mis aficiones literarias. Luego, muy pronto, nuevos empeños en el cultivo de las letras y tantas otras solicitudes de mi actividad, cambiaron en periódicos –ampliamente periódicos– y circunstanciales, aquellos continuados coloquios con las Musas. Contribuyendo también a ello en gran parte (¿por qué no decirlo?) cierta propia desconfianza en el debido temple de mis aptitudes poéticas...

I encara afirma: “No los recojo aquí por excelentes, sino por míos. [...] responden todos a vibraciones muy hondas de mi espíritu.”

Són 28 poemes, presentats en ordre cronològic (1901-1922) i en els quals predomina clarament el castellà (22 poemes) davant del català (només 6). Tal com hem vist, el castellà és també la llengua del títol i de la presentació general, i respecte al català, Macabich hi prescindeix de les normes ortogràfiques, amb una explicació que repetirà en altres ocasions en termes semblants:

Atendiendo a nuestro general desconocimiento del catalán literario, conservé estrictamente la

forma dialectal, conformando la expresión escrita a la hablada, en las poesías compuestas en ibicenca.

Un any més tard, per exemple, quan publica al *Diario de Ibiza* un dels seus poemes més celebrats, *S'aufabeguera*, l'acompanya de nou amb una nota similar:

Soy partidario de que en catalán, como en castellano, se dé una unidad de lengua (muy amplia, claro está), o sea una lengua literaria. Pero atendiendo al general desconocimiento que de la misma existe entre nosotros, y aspirando naturalmente en composiciones como ésta de hoy a una compenetración con el público lo más completa posible, puesto que de algo tan nuestro se trata, mantengo, como otras veces análogas, la forma estrictamente dialectal, conformando la expresión escrita con la fonética, o sea con las variantes de nuestra pronunciación.²¹

Una carta més tardana d'Antoni Rubió i Lluch –del 8 de maig de 1928– comenta encertadament a Macabich aquestes qüestions lingüístiques, tot fent un elogi de la seua poesia:

El volumet en general m'ha produït excel·lent impressió. Té V. una ànima poètica, una ànima bona i una cultura literària més que regular; i quan se reuneixen aquestes condicions, lo que s'escriu, encara que no s'enfili a les grans altures, fa de bon llegir. Així, per exemple, m'han produït molt bona impressió poesies tals com *Noche Buena*, *El Ángel de los muertos*, *A la virgen María en su soledad*, etc. entre les castellanes, i entre les eivissenques, com *vostès diuen*, *Sa mort d'en Garroverets* i *S'aufabeguera*. Vostè té molta facilitat de versificar en castellà, però jo l'aconsellaria que en la poesia emprés sempre la nostra parla, ara en sa forma literària general, ara en la dialectal. El trobo més sincer, més natural. En lo castellà se ressent sempre la tendència a l'opulència oral, que no és la inspiració, i a vegades la tendència al llenguatge i girs intel·lectuals, que no són vera-

19. *Las Fiestas de Agosto*, al *Diario de Ibiza*.

20. El llibre és publicat austerament a Eivissa per l'Editorial Ibicenca.

21. Trobareu el poema i aquesta nota al diari del 23 d'agost de 1924.

Class-7

Barcelona 8 Maig 1928

Dr. J. Isidor Macabich, Píri

Distingit y benévolo amigo:

meu ariet l'haguero exetit, perquè semo
de les extemes passades al V molt dolles
verint; per la festa del IV Centenari
de fr Lluís de León, de la qual para meua
per sem ho entret molt de temps. En festi:
aixu qui vaig retornar de ma capsa exco-
nu a les dues Balcan, vaig torni que des
(en mi a) conegui el meu deixun, qu

ja tenia mig embastat; després la festa y so
conegueren, que encara d'usen (lletres y tel
grames de feliçtats), les claus, que he repues
de bell nou; pudes continu, a l'obsef, que d'iria
Mora Mora, etc. etc. Vol me signa? Ah!
; Quan diforata la vida d'agora petit para
du'insules, de la penitencia de la nostra Bar-
celona!

En quant he tingut una petita clausa
na de para, he par en meix muer son volu-
met de l'obra, meix ben dit, me l'he fet
llegir, perquè me illi, que encara poder
tracen aguant a l'illa, seguint lentament el
moviment de la epa, apices ambon a confeg,
les passades en la lectura. Per povera se m
fagente
for, que encara a resten la illegancia del
libre, que abans era una cobdicia y no

ja tenia mig embastat; després la festa y so
conegueren, que encara d'usen (lletres y tel
grames de feliçtats), les claus, que he repues
de bell nou; pudes continu, a l'obsef, que d'iria
Mora Mora, etc. etc. Vol me signa? Ah!
; Quan diforata la vida d'agora petit para
du'insules, de la penitencia de la nostra Bar-
celona!

En quant he tingut una petita clausa
na de para, he par en meix muer son volu-
met de l'obra, meix ben dit, me l'he fet
llegir, perquè me illi, que encara poder
tracen aguant a l'illa, seguint lentament el
moviment de la epa, apices ambon a confeg,
les passades en la lectura. Per povera se m
fagente
for, que encara a resten la illegancia del
libre, que abans era una cobdicia y no

ment poètics. Ademés V com poeta castellà serà un inèdit pels castellans i pels eivissencs. Recordo haver llegit en Horaci que quan se li aconsellava escriure en grec, la llengua de moda, s'excusa dient que no volia portar llenya al bosc. La bella visió d'Eivissa que dona V en S'aufabeguera, que recorda La Serra de l'Alcover, no podria expressar-la en castellà. En canvi, quant no l'hi hauran agraïda els eivissencs! Jo no ho soc pas, i n'he restat encisat. Recordi lo que deia Camoens: que não é premio vil ser conhecido – Por un pregão do ninho meu paterno. L'exemple de V pot esser d'eficàcia perquè és V quasi l'únic representant i el de més autoritat del moviment literari eivissenc.²²

Tal vegada aquest judici va influir en l'interès posterior de Macabich per usar un català més elaborat i unitari en els seus poemes.

22. Antoni Rubió i Lluch, catedràtic de literatura a la Universitat de Barcelona, havia estat el primer president de l'Institut d'Estudis Catalans, i va venir a Eivissa el 20 d'abril de 1928, després d'assistir a la professió religiosa d'una filla seua a Palma. Aleshores va fer coneixença amb Isidor Macabich, amb el qual intercanviaria algunes cartes fins a l'any 1932. Poc després de la seua visita a Eivissa, pronuncia un discurs memorable en el IV Centenari de Fray Luis de León, just abans de jubilar-se. És molt possible que sigui de Macabich l'article de *Diario de Ibiza* sense firma "Consecuencias del igualitarismo", que lamenta la seua inexorable jubilació per raons d'edat.

verament precler. Admeti V una precler castella
era un inèdit pels castellans y pels iivissencs.
Recordo haver llegit en Horaci, qui quan se li a
consellava a escriure en grec, la llengua de moda,
s'excusa dient que no volia portar llenya al bosc.
(La bella visió de Eivissa, que dona V en S'aufabeguera,
que recorda la Serra de l'Alcover, no po-
dria expressar-la en castellà. En canvi, quan se li
agraïda els iivissencs! Jo no ho soc pas, y n'he restat
encisat) Recordi lo que deia Camoens: que não é
premio vil ser conhecido – Por hum pregão do ninho
meu paterno. L'exemple de V pot esser d'eficàcia per
que es V es quasi l'únic representant y el de més auto-
ritat del moviment literari eivissenc.

Vaig quedar molt agradat de la meua
curta visita a Eivissa, de la qual es V el gran
loci. Perq' aquest dot, vivet al nostre esperon antu
de les tres branques. Memore y salutació als meus
nuns amics eivissencs y entre li d'enig del mar Tíngui
per un dels nos ventaller a son efectiu m,

A. Rubió y Lluch

Referències

CUESTA-BUSTILLO, Josefina (1984). "Estudios sobre el catolicismo social español (1915- 1930). Un estado de la cuestión." *Studia Historica*.

Historia Contemporánea. Vol. 2, núm. 4.

ISIDOR MARÍ MAYANS
INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS ■